

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

МАСЛОВ РОМАН ВІКТОРОВИЧ

УДК 378.22.091.3-051-047.22:613.7](043.3)

**ФОРМУВАННЯ ОЗДОРОВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ПРОЦЕСІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Переяслав-Хмельницький – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
КУКСА Володимир Олександрович.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ТИМОШЕНКО Олексій Валерійович,
Інститут фізичного виховання та спорту
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
директор;

кандидат педагогічних наук
ІЩУК Валерія Валеріївна,
КВНЗ «Новоград-Волинський медичний коледж»
Житомирської обласної ради,
керівник фізичного виховання.

Захист відбудеться «21» вересня 2016 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 27.053.03 у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» за адресою: 08401, Київська обл., м. Переяслав-Хмельницький, вул. Сухомлинського, 30, зала В.О. Сухомлинського.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (08401, Київська обл., м. Переяслав-Хмельницький, вул. Сухомлинського, 30).

Автореферат розісланий «19» серпня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. П. Онищенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процеси перетворення в соціально-економічній та культурно-духовній сферах життя українського суспільства супроводжуються також загостренням проблеми збереження здоров'я українського народу. Розробка стратегії національного відродження в умовах незупинної за останню чверть століття фізичної деградації і депопуляції генофонду українського народу неможлива без висококомпетентних професіоналів охорони здоров'я галузі.

Основоположні принципи здоров'язбереження населення викладені в низці нормативно-правових документів: Концепції неперервного валеологічного виховання та освіти в Україні (1998 р.), Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації» (1998 р.), Концепції розвитку охорони здоров'я населення України (2000 р.), Законі «Про вищу освіту» (2014 р.), Загальнодержавній програмі розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2017 роки, Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я – 2020: український вимір» на 2012-2020 роки. Усі ці законодавчі та нормативні документи зумовлюють підвищення вимог до якості підготовки професійної майстерності майбутнього фахівця із фізичної реабілітації в умовах вищого навчального закладу. Компетентність фахівця визначається однією зі складових компонентів державних освітніх стандартів, а компетентнісний підхід, як методологічний базис вищої професійної освіти, запроваджується як обов'язковий на державному рівні.

Особливої актуальності тема дисертаційної роботи набуває в теперішній час у зв'язку з проведенням антитерористичної операції на сході України, наслідки якої постійно збільшують кількість постраждалих військовослужбовців, котрі потребують кваліфікованої фізичної реабілітаційної термінової та довгострокової допомоги. Потреба в підготовці компетентних фахівців фізично-реабілітаційної освітньої галузі стає основним системоутворюючим фактором, що визначає державні інтереси до захисту здоров'я як демобілізованих військових зі сходу України, евакуйованих громадян, так і до інших категорій населення, які відносяться до суб'єктів фізичної реабілітації.

Міжнародними стандартами з фізіотерапевтичної практики в підготовці фізичних реабілітологів, розробленими Світовою конфедерацією фізичної терапії, чітко окреслено вимоги щодо дотримання здорового способу життя і власного фізично-тілесного іміджу майбутніми фахівцями. Аналогічні вимоги представлені й у Європейських стандартах практики та послуг фізичної терапії, які стосуються неперервного професійного розвитку та самоосвіти, постійного удосконалення професійних навичок. Відносно особистісного фізичного розвитку акцентується увага на розвитку фізичної витривалості та потребі в збереженні здоров'я задля забезпечення високого рівня працездатності фізичного реабілітолога.

Разом з тим слід констатувати, що в науковому підході до проблем компетентності в охорони здоров'я галузі існують певні розбіжності, пов'язані з розмаїттям термінологічних одиниць та відсутністю узагальненого тлумачення виду компетентності, що відноситься до дефініції здоров'я. Наявна множина визначень цього виду компетентності на валеологічну, здоров'язберігаючу, здоров'язбережувальну, здоров'ярозвивальну та ін., не відтворює загальних сутнісних ознак професійного підходу до функціональних обов'язків, якими повинні володіти представники лікувально-оздоровчої та фізкультурної галузі, що ускладнює

процес відбору змісту освіти професійної підготовки майбутніх фахівців охоронно-оздоровчої галузі взагалі, і фізично-реабілітаційної освіти зокрема.

У психолого-педагогічній літературі як вітчизняними, так і зарубіжними вченими розглядаються окремі аспекти зазначеної проблеми, а саме: сутність здоров'язбережувальної та валеологічної компетентності (медико-валеологічної) (Н. Анікєєва, Л. Безкоровайна, О. Бондаренко, А. Бусигін та ін.); здоров'язбережувальні технології (О. Дубогай В. Назарук, І. Остапйовський, О. Тимошенко, В. Ткаченко, Ю. Шапран та ін.); дослідження підготовки до здоров'язберігаючої діяльності (Н. Белікова, П. Джуринський, В. Іщук та ін.); професійна підготовка фахівців із фізичної реабілітації (В. Кукса, Ю. Лянной, О. Міхеєнко, В. Мухін та ін.); формування професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації (В. Крупа, О. Погонцева, Л. Суценко та ін.).

Аналіз наукових джерел та педагогічного досвіду дає змогу виявити низку суперечностей між:

- сучасними вимогами, що включені до стандартів професійної підготовки фахівця із фізичної реабілітації, та недостатнім рівнем розвитку навчально-методичної, матеріальної бази в контексті формування оздоровчої компетентності і власного фізично-тілесного іміджу студентів-фізреабілітологів в освітньому процесі;

- необхідністю розширення компетентнісного підходу в освітньому процесі вищого навчального закладу та відсутністю нозологічно-анатомо-функціональної професійної спеціалізації в підготовці майбутнього фахівця із фізичної реабілітації;

- потребою в оптимізації процесу формування оздоровчої компетентності на засадах міжпредметної інтеграції навчальних дисциплін та недостатнім впровадженням в зміст фізично-реабілітаційної освіти на міжпредметно-дисциплінарній основі проектування навчально-практичного модуля.

Ураховуючи соціальну значущість підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в умовах соціально-економічних і охоронно-оздоровчих трансформацій в Україні, потребу дорослої людини в адаптації до сучасного життя, її мотивацію до навчання, здорового способу життя, формування рухової культури і культури здоров'я, виявлені суперечності, а також відсутність спеціальних педагогічних досліджень з цієї проблеми, обрано тему дисертаційного дослідження – **«Формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки».**

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складовою наукових тем: кафедри педагогіки «Інноваційна підготовка майбутніх учителів до професійної діяльності» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (державний реєстраційний номер 0112U004527); кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації «Теоретико-методологічні та організаційно-методичні проблеми здоров'я, фізичної реабілітації та корекційної педагогіки» (державний реєстраційний номер 0107U002826), «Підвищення рівня здоров'я та фізичної підготовленості різних груп населення засобами фізичної культури» (державний реєстраційний номер 01111U005736) Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Тему дисертації затверджено вченою радою ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (протокол № 6 від 25.01.2011 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 14.06.2011 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити дієвість реалізації структурно-функціональної моделі формування оздоровчої компетентності в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації.

Задачі дослідження:

1. Здійснити аналіз педагогічної та методичної літератури з проблеми формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації.

2. Визначити базове поняття дослідження «оздоровча компетентність майбутнього фахівця із фізичної реабілітації» в процесі професійної підготовки.

3. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки.

4. Розробити структурно-функціональну модель формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка фахівців із фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз психолого-педагогічної, валеолого-реабілітаційної наукової літератури, навчально-нормативної документації для визначення етапів експериментального дослідження; порівняння – для визначення напрямів наукового пошуку та понятійно-термінологічного апарату; синтез, узагальнення, моделювання – для визначення необхідних компонентів структурно-функціональної моделі формування оздоровчої компетентності; *емпіричні:* анкетування, спостереження за навчальним процесом, тестування, інтерв'ювання студентів і викладачів вищих навчальних закладів для визначення реального стану спрямованості досліджуваної компетентності, діагностики рівня оздоровчої компетентності випускників із фізичної реабілітації; метод експертних оцінок, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) з метою визначення й перевірки педагогічних умов формування оздоровчої компетентності учасників експерименту; *статистичні* з метою якісної та кількісної обробки одержаних результатів експериментально-дослідної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* введено до наукового обігу поняття «оздоровча компетентність майбутнього фахівця із фізичної реабілітації» (*сукупність оздоровчого потенціалу та фізкультурно-спортивних досягнень, спрямованість мислєдіяльності з установкою самосвідомості на активну рухову діяльність, як життєво-потребнісну позицію; сформований досвід в розвитку і підтримці оптимально збалансованого стану організму, здатного протистояти негативним впливам навколишнього середовища; самовдосконалення постійно розвиваючого особистого*

тілесно-функціонального іміджу, як умови і критерію професійної приналежності до галузі здоров'я); обґрунтовано педагогічні умови формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки (забезпечення розвитку позитивної мотивації студентів до фізично-реабілітаційної діяльності; підвищення фізично-реабілітаційної поінформованості майбутніх фахівців із фізичної реабілітації шляхом міжпредметно-інтегративного підходу до професійного спрямування у вивченні навчальних дисциплін «Фізична реабілітація спортсменів високого класу», «Тілесно орієнтовані практики» та спецкурсу «Лікувальний і спортивний масаж»; професійно-прикладна фізична підготовка студентів в контексті фізреабілітаційної галузі; організація самостійної роботи студентів для отримання теоретико-практичного досвіду оздоровчої діяльності в умовах реабілітаційних закладів); виокремлено компоненти (мотиваційно-смысловий, когнітивний, гносеологічний, комунікативний, операційно-технологічний, поведінковий), критерії (вмотивованість студентів до фізреабілітаційної діяльності на засадах сформованої професійно-орієнтованої самовизначеності, фізреабілітаційна поінформованість майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, професійно-прикладна фізична підготовленість студентів-фахівців із фізичної реабілітації, вміння організувати самостійну роботу для отримання особистого досвіду оздоровчої діяльності в умовах реабілітаційних закладів) та рівні сформованості показника оздоровчої компетентності (високий, середній, низький) і дієвості реалізації структурно-функціональної моделі;

– уточнено понятійно-термінологічний апарат із фізично-реабілітаційної освіти та зміст базових понять дослідження, а саме: «оздоровча компетентність», «фізично-реабілітаційна освіта», «професійна підготовка фахівців із фізичної реабілітації», «фахівець із фізичної реабілітації»;

– подальшого розвитку набули інноваційні форми та методи професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації (залучення східних методик оздоровлення та реабілітації, авторські навчальні програми, використання комп'ютерних технологій).

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні структурно-функціональної моделі формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, навчально-методичного посібника «Категоріально-понятійний тезаурус фізично-реабілітаційної освіти: компетентнісний підхід»; удосконаленні змісту навчальних дисциплін «Фізична реабілітація спортсменів високого класу», «Тілесно орієнтовані практики» та спецкурсу «Лікувальний і спортивний масаж».

Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації; викладачами вищих навчальних закладів у теоретико-практичній діяльності, післядипломній освіті та системі підвищення кваліфікації.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (довідка № 01/10–161 від 26.02.2015 р.), ДВНЗ «Запорізький національний університет» (довідка № 10 від 15.05.2015 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 750 від 19.05.2015 р.), Кам'янець-Подільського

національного університету імені Івана Огієнка (довідка № 39 від 19.05.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові положення, висновки та рекомендації в дисертаційній роботі сформульовані автором і є його науковим доробком. У навчально-методичному посібнику у співавторстві з В. Куксою автором проаналізовано становлення та розвиток фізичної реабілітації; обґрунтовано компетентнісний підхід, компетентність та компетенції в контексті фізично-реабілітаційної освіти; охарактеризовано оздоровчу компетентність.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня: міжнародних – «Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри» (Київ, 2015), «Соціально-психологічні технології розвитку особистості» (Херсон, 2015), «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2015), «Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки» (Одеса, 2015), «Найновітє постиження на європейската наука – 2015» (Болгарія, Софія, 2015); *всеукраїнській* – «Розвиток обдарованості молодшого школяра: діагностика, проектування, психолого-педагогічний супровід» (Чернігів, 2015).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено в 12 наукових працях (1 – у співавторстві), з них 1 навчально-методичний посібник, 5 статей у наукових фахових виданнях, 1 – у зарубіжному виданні, 5 тез у збірниках матеріалів конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (257 найменувань, із них 9 – іноземною мовою), 9 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 264 сторінки, з них – 168 сторінок основного тексту. Робота містить 5 таблиць, 4 рисунки на 10 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, її зв'язок із науковими програмами, планами та темами; визначено мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; представлено відомості про апробацію та впровадження результатів наукового пошуку; подано інформацію про публікації, структуру й обсяг роботи.

У першому розділі – **«Теоретичні засади формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації як науково-педагогічна проблема»** – проаналізовано проблему формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки; уточнено та конкретизовано поняття: «фізична реабілітація», «фізично-реабілітаційна освіта», «фахівець із фізичної реабілітації», «професійна підготовка фахівців із фізичної реабілітації», «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція»; визначено особливості формування оздоровчої компетентності та розкрито сутність цього поняття; розглянуто вплив міжпредметних зв'язків на процес професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації та розвиток фізично-реабілітаційної освіти в умовах інтеграційних процесів.

Найбільш вагомими для дослідження стали наукові праці Н. Белікової,

О. Бондаренко, Д. Вороніна, О. Дворнікової, В. Нестеренко, С. Симоненко, де автори висвітлювали проблеми валеологічної, медико-валеологічної, здоров'язберігаючої, здоров'язбережувальної, здоров'язберігальної компетентностей майбутнього фахівця. У своїх дослідженнях вони наблизилися до наукового трактування сутності зазначених визначень, значення їх у розвитку особистості. Так, проблемі формування валеологічної компетентності присвячено дослідження Л. Андрющенко, О. Бондаренко, О. Дворнікової, А. Дорошенко та ін.; здоров'язберігаючої компетентності – Н. Белікової, Д. Вороніна, Н. Тамарської та ін.; здоров'язбережувальної компетентності – Л. Безкоровайної, Є. Кочерги, І. Патрушевої та ін.; здоров'язберігальної компетентності – Є. Шатрової, О. Ландо.

Зазначимо, що, попри різні тлумачення понять охоронооздоровчих компетентностей щодо діяльності, всі дослідники вважають її необхідною передумовою для успішного оздоровлення оточуючих та самооздоровлення, що передбачає наявність необхідних для фізреабілітаційної діяльності якостей і рис особистості.

Кожний вид оздоровчо-професійної діяльності за своєю спрямованістю пов'язаний з оздоровленням людини. Оздоровлення (приставка «о» означає поліпшити, додати, зробити сприятливішим здоров'я) – поліпшення здоров'я, підвищення якості здоров'я, незалежно від того, хвора людина чи здорова; єдиний головний і офіційний механізм валеогенезу – процесу фізично-реабілітаційної діяльності. Саме обов'язковістю оздоровчого процесу фізична реабілітація відрізняється від будь-якого іншого виду реабілітації. Однак, відсутність самого процесу оздоровлення і безпосередніх оздоровчих засобів (фізичних вправ і факторів природного зцілення) сприяють перетворенню реабілітаційного процесу не на фізичну реабілітацію, а соціальну, трудову та ін.

Отже, формування оздоровчої компетентності майбутнього фахівця із фізичної реабілітації означає певний внутрішній його стан, який дозволяє успішно втілювати дану компетентність при наявності відповідних зовнішніх або самостійно створюваних умов, необхідних для успішного вирішення оздоровчих завдань.

Оздоровча компетентність у дослідженні розглядається у різних аспектах як: здатність особистості успішно та активно засвоювати необхідні знання, отримувати вміння та навички; вибіркова, прогнозована активність особистості на етапі її підготовки до діяльності; активність, що виникає в результаті визначення професійної мети на основі усвідомлених потреб і мотивів; придбана в ході навчальної та практичної діяльності здатність до компетентного виконання функціональних обов'язків; високий рівень знань, умінь і результатів діяльності людини в обраній галузі; інтегрована якість та високий рівень продуктивності праці фахівця; як прогрес особистісного розвитку.

Аналіз сутності поняття, яке створюється об'єднанням двох термінів – «компетентність» і «оздоровлення» в семантико-стилістичній формі набуло назви «оздоровча компетентність» і має наступне визначення: *оздоровча компетентність майбутнього фахівця із фізичної реабілітації* – це сукупність оздоровчого потенціалу та фізкультурно-спортивних досягнень, спрямованість мислєдіяльності з установкою самосвідомості на активну рухову діяльність, як життєво-потребнісну позицію; сформований досвід в розвитку і підтримці оптимально збалансованого

стану організму, здатного протистояти негативним впливам навколишнього середовища; самовдосконалення постійно розвиваючого особистого тілесно-функціонального іміджу, як умови і критерію професійної приналежності до галузі здоров'я.

Виявлено, що під час вивчення професійно орієнтованих дисциплін майбутніх фахівців із фізичної реабілітації міжпредметні зв'язки забезпечують формування наукової картини світу, зумовлюють міжпредметний рівень засвоєння навчального матеріалу. Такий підхід сприяє широкому переносу знань, розвитку узагальнених пізнавальних умінь; відіграє важливу роль у подоланні дублювання навчального матеріалу; забезпечує раціональне використання навчального часу. Міжпредметні зв'язки розглядаються як структурні елементи змісту професійно орієнтованих дисциплін, що виражаються в поняттях, теоріях, законах і сприяють формуванню системи знань, умінь і навичок та розвитку готовності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до професійної діяльності.

Отже, на сучасному етапі розвитку суспільства потрібен фахівець в конкретній галузі, що має досконалу психофізіологічну готовність, володіє навичками збереження, формування і зміцнення здоров'я.

У другому розділі – **«Структурно-функціональна модель формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації»** – схарактеризовано професійну підготовку фахівців із фізичної реабілітації в сучасних умовах професійної освіти; визначено й обґрунтовано педагогічні умови, структурні компоненти, критерії та показники рівня сформованості оздоровчої компетентності; розроблено структурно-функціональну модель формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації на засадах компетентнісного підходу.

Визначено, що *професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації* – це тривалий цілеспрямований системний педагогічний процес, що охоплює комплекс взаємопов'язаних компонентів і заходів, реалізація яких спрямована на формування конкурентоздатного мобільного фахівця-професіонала, готового до якісного виконання професійних (фізично-реабілітаційних) функцій.

З'ясовано, що фізична реабілітація є важливою складовою сфери охорони здоров'я суспільства та системи надання соціальних послуг. Фізична терапія (фізіотерапія) у сучасному міжнародному тлумаченні це не галузь медицини, а професія галузі охорони здоров'я, тому вітчизняне визначення «фізичної реабілітації» є майже тотожним міжнародному визначенню «фізичної терапії». Констатовано, що зміст українського поняття «фізичний реабілітолог» відповідає міжнародному «фізіотерапевт».

Ураховуючи соціальну потребу у фахівцях цієї професії, навчальні заклади різного профілю й підпорядкованості розпочали підготовку фахівців із фізичної реабілітації без відповідної інституціалізації, науково-методичної й законодавчої бази та методологічної визначеності. Правова неврегульованість підготовки і працевлаштування фахівців із фізичної реабілітації призвели до незатребуваності таких випускників професійними закладами системи охорони здоров'я.

Виділено певні недоліки у підготовці фахівців із фізичної реабілітації, що сприяють зниженню якості підготовленості студентів-фізреабілітологів у цілому та питаннях оздоровчої компетентності зокрема: відсутність правової

неврегульованості підготовки і працевлаштування фахівців із фізичної реабілітації; відсутність уніфікованих програм і освітніх стандартів для фахівців із фізично-реабілітаційної освіти; слабка матеріально-технічна база та науково-методичне забезпечення (недостатня кількість наочних посібників та підручників); необізнаність студентів у міжнародних проектах та програмах у сфері фізично-реабілітаційної освіти світового рівня.

На основі аналізу наукової літератури (Г. Апанасенко, Л. Безкоровайна, В. Беспалько, В. Бехтерев, Н. Белікова, Л. Буцька, С. Гук, М. Каган,) окреслено методологічні підходи: особистісно орієнтований (*передбачає формування особистісних новоутворень, вміння творчо навчатись, опрацьовуючи наукові знання і суспільний досвід відповідно до потреб практики фізичної реабілітації*); системний (*сприяє організації професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації як цілісного педагогічного процесу*); професійно-діяльнісний (*передбачає використання різних видів професійної діяльності – фізкультурно-оздоровчої, спортивної, рекреаційної, виховної, професійно-прикладної, які сприятимуть вдосконаленню вмінь та навичок цієї діяльності*); соціокультурний (*розвиток умінь та навичок прогресивної взаємодії між носіями різних культур; створення сприятливих умов для інтеграції особистостей майбутніх фахівців у культури народів світу; виховання у душі терпимості, міжнаціонального гуманізму*); валеологічний (*оздоровлення людини за допомогою цілеспрямованого застосування комплексу різноманітних заходів, з-поміж яких рухова культура виступає як одна з ланок у ланцюгу засобів фізичної реабілітації*); біоетичний (*етична культура реабілітолога має бути розвинута, вихована згідно із прийнятими в світі моральними правилами та поглядами*); акмеологічний (*дозволяє розглядати фахівця з фізичної реабілітації як суб'єкта професійного удосконалення з метою досягнення вершин професіоналізму*); компетентнісний (*спрямований на досягнення кінцевої мети освіти: перехід від теоретичних знань до фахової компетентності*).

Аналіз наукових пошуків дослідників з проблеми реалізації комплексу педагогічних умов для підготовки студентів в напрямі зміцнення здоров'я (Д. Воронін, Л. Дзодзикова, М. Каченовський, Л. Лубишева, Ю. Лянной, О. Міхеєнко, В. Оржеховська) дає підстави визначити наступні педагогічні умови формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації на засадах компетентнісного підходу: забезпечення розвитку позитивної мотивації студентів до фізично-реабілітаційної діяльності; підвищення фізично-реабілітаційної поінформованості майбутніх фахівців із фізичної реабілітації шляхом міжпредметно-інтегративного підходу до професійного спрямування у вивченні навчальних дисциплін «Фізична реабілітація спортсменів високого класу», «Тілесно-орієнтовані практики» та спецкурсу «Лікувальний і спортивний масаж»; професійно-прикладна фізична підготовка студентів в контексті фізреабілітаційної галузі; організація самостійної роботи студентів для отримання теоретико-практичного досвіду оздоровчої діяльності в умовах реабілітаційних закладів.

Виокремлено структурні компоненти формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації: *мотиваційно-смысловий, когнітивний, гносеологічний, комунікативний, операційно-технологічний, поведінковий та критерії: вмотивованість студентів до фізреабілітаційної діяльності на засадах*

сформованої професійно-орієнтованої самовизначеності; *фізреабілітаційна поінформованість* майбутніх фахівців із фізичної реабілітації; *професійно-прикладна фізична підготовленість* студентів-фахівців із фізичної реабілітації; *вміння організувати самостійну роботу* для отримання особистого досвіду оздоровчої діяльності в умовах реабілітаційних закладів. З метою визначення сформованості оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки було встановлено якісні рівні його розвитку: *високий, середній і низький*.

Обґрунтовано структурно-функціональну модель формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, яка передбачає: мету, що орієнтована на досягнення високого рівня сформованості оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації; наукові підходи до підготовки майбутніх фізреабілітологів; педагогічні умови, що забезпечують ефективність формування оздоровчої компетентності; принципи реалізації компетентнісного підходу; компоненти оздоровчої компетентності, їх критерії та показники, згідно з якими визначено рівні сформованості оздоровчої компетентності; досягнутий результат (рис. 1).

Зміст дисциплін і спецкурсу оптимально охоплював фундаментальні професійні навички та уміння, якими повинні оволодіти майбутні фахівці із фізичної реабілітації. Такий підхід формував інтегровану підготовленість до професійної діяльності, що в цілому сприяє розвитку самостійності прийняття рішень, самоосвіті, професійній самовизначеності.

Результатом реалізації структурно-функціональної моделі є сформована оздоровча компетентність майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки. Структурно-функціональна модель є відкритою, нелінійною і складається з багатьох об'єктів зі складними взаємопереходами та має ознаки самоорганізації, поєднує сукупність компонентів цілісного педагогічного процесу – від мети до результату.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка результативності структурно-функціональної моделі формування рівня оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації»** – відображено організацію і методику проведення констатувального та формувального етапів експерименту й аналіз результатів.

Дієвість педагогічних умов структурно-функціональної моделі формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації перевірялася на базі чотирьох вищих навчальних закладів: Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, ДВНЗ «Запорізький національний університет», Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Експериментом було охоплено 213 студентів, які навчалися впродовж 4-5 курсів та 17 викладачів кафедр фізичної реабілітації (експериментальних груп – 3, контрольних – 3).

Рис. 1. Структурно-функціональна модель формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації на засадах компетентнісного підходу.

Експериментальна робота зі студентами щодо реалізації педагогічних умов в процесі вивчення дисциплін природничо-наукового циклу проводилася з метою перевірки дієвості різних варіантів і відбору тих педагогічних умов, які найбільш ефективні для формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки; визначення критеріїв та рівнів сформованості показника оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки; опрацювати, інтерпретувати та проаналізувати отримані дані.

На першому етапі дослідження узгоджувалися основні концепти, підходи і принципи теоретичного змісту удосконалення навчальної програми із фізичної реабілітації для факультетів фізичної культури відповідно оновлених державних стандартів на спеціальність «Фізична реабілітація». З цією метою нами розроблено термінологічно-понятійний апарат змісту фізично-реабілітаційної освіти з метою поповнення навчально-методичного забезпечення, який застосовується для підготовки фахівців із фізичної реабілітації.

Під час констатувального етапу дослідження зі студентами експериментальних та контрольних груп проводилися наступні заходи, які в цілому склали множину експериментальних чинників: шляхом *анкетування*, за допомогою опитувальників, які використовувалися під час констатувального етапу дослідження, встановлювався рівень обізнаності студентів з питань майбутньої професії фізреабілітолога, визначалися мотиви й ціннісне ставлення студентів до здорового способу життя, фізичного самовдосконалення, оздоровчої діяльності в цілому; *експрес-тестування* для встановлення рівня накопичених знань оздоровчо-реабілітаційного спрямування та лікувальної фізичної культури; *спостереження* за студентами під час проведення занять з дисциплін «Фізична реабілітація спортсменів високого класу», «Тілесно орієнтовані практики», спецкурсу «Лікувальний і спортивний масаж» та оцінювання рівня їхньої фізичної підготовки; *бесіди* зі студентами з метою встановлення їх готовності до організації та планомірної науково обґрунтованої реалізації змісту фізреабілітаційної праці у майбутній професійній діяльності. Студентам було запропоновано розробити *розклад-план* власної оздоровчо-реабілітаційної діяльності на сучасному етапі та в подальшій професійно-життєвій перспективі.

У процесі проведення формувального експерименту визначено дисципліни, під час вивчення яких проводився даний етап експериментального дослідження («Фізична реабілітація спортсменів високого класу», «Тілесно орієнтовані практики», спецкурс «Лікувальний і спортивний масаж»). Проведено аналіз експертного оцінювання компонентів оздоровчої компетентності серед викладачів кафедри фізичної реабілітації, працівників оздоровчих закладів та серед співробітників оздоровчо-реабілітаційних, лікарняних закладів та центрів олімпійської, параолімпійської підготовки.

Професійна підготовка майбутніх фахівців із фізичної реабілітації проводилася в формі стаціонарних, факультативних занять, що дало змогу розвивати оздоровчу компетентність. Слід зауважити, що в постійно діючому факультативі підвищення професійної майстерності, який охоплював одночасно 25-30 студентів (по 12-15 чол. 1-го і 2-го року масажної підготовки), перебували майже всі члени експериментально-контрольної групи. Його постійними пацієнтами відразу ж стали

травмовані студенти-спортсмени, співробітники навчального закладу, члени міського товариства інвалідів, які отримали реальну фізично-реабілітаційну допомогу і підтримку. Основний акцент в програмі масажного спецкурсу концентрувався на практичних заняттях, куди були включені такі засоби навчання як метод проблемних оздоровчих ситуацій, метод креативного підходу до оздоровлення.

Під час експерименту були використані сучасні форми і технології організації освітньо-виховного процесу (*лекції-аналіз конкретної ситуації, семінар-дослідження, семінар-дискусія, семінар-розв'язування задачі, семінар-розгорнута бесіда, ділові, інтерактивні та рольові ігри*). На семінарських, практичних заняттях обговорювалися результати самостійної роботи студентів за допомогою рефератів.

З метою оптимізації аудиторних занять та формування ціннісного ставлення студентів до самостійних систематичних і цілеспрямованих фізичних навантажень майбутніми фізреабілітологами апробувався комплекс фізичних вправ. Зазначені вправи мали не лише оздоровче значення на етапі їх застосування, а й стимулювали студентів до майбутнього зміцнення власного організму шляхом систематичного використання у процесі майбутньої професійної діяльності. З метою контролю і самоконтролю за ефективністю виконання професійно-прикладних фізичних вправ-тестів та певних видів фізичної активності (*біг підтюпцем, взимку – ходьба на лижах*) студенти систематично вели записи у своєму «Щоденнику оздоровчого самоконтролю». У зазначеному щоденнику майбутні фахівці із фізичної реабілітації записували зміст оздоровчих вправ (які вони вважали цінними для збереження власного здоров'я), доцільність застосування різних методик перевірки стану здоров'я та працездатності, фіксували результати самообстеження, свої здобутки у фізичному самовдосконаленні, вели контроль за системністю та систематичністю виконання певних оздоровчо-відновних вправ, виконанням добової норми фізичних навантажень, профілактикою перенавантажень у спортивних тренуваннях.

У позанавчальний час зі студентами проводилися тренінги (за Н. Максимовою), під час яких формувалась оздоровча компетентність майбутніх фізреабілітологів у напрямі підвищення рівня поінформованості з проблем, пов'язаних із зловживанням алкоголю та вживанням наркотиків; визначалося ціннісне ставлення студентів до власного здоров'я; випрацьовувалися та розвивалися навички, що запобігають вживанню психотропних речовин.

У процесі заключного етапу дослідження здійснювалися такі організаційні заходи: на стадії формувального експерименту визначалися рівні показника оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, які порівнювалися з даними, одержаними в ході констатувального дослідження; здійснювався аналіз отриманих експериментальних даних з метою перевірки ефективності структурно-функціональної моделі розвитку оздоровчої компетентності, реалізація якої супроводжувалася дотриманням ряду педагогічних умов на засадах компетентнісного підходу; проводилася систематизація отриманих результатів аналізу та математична обробка цифрових даних підрахунку рівнів показника оздоровчої компетентності на основі доведення вірогідності результатів експерименту за допомогою методів математичної статистики.

Порівняльний аналіз рівнів сформованості показника оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації на етапі вхідного та

підсумкового контролю (табл. 1) дав змогу зробити наступне узагальнення: порівняння показників оздоровчої компетентності студентів на етапах вхідного та підсумкового контролю довело ефективність запропонованої структурно-функціональної моделі. Оскільки загальна кількість студентів в контрольних і експериментальних групах була не однаковою, то для порівняння були застосовані відсоткові рівні показника.

Таблиця 1

Рівні сформованості показника оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації на етапі констатувального та формувального експериментів

Групи	Етап контролю	КС	Рівні						Середній показник
			Високий (5 балів)		Середній (4 бала)		Низький (3 бала)		
			КС	%	КС	%	КС	%	
КГ	Вхідний	105	10	9,52	43	40,95	52	49,52	3,60
	Підсумковий	104	13	12,5	46	44,23	45	43,27	3,69
ЕГ	Вхідний	108	9	8,33	44	40,74	55	50,93	3,57
	Підсумковий	107	39	36,45	46	42,99	22	20,56	4,16

Так, за високим рівнем показника оздоровчої компетентності кількість студентів збільшилася в контрольних групах від 9,52% до 12,5% (на 2,87%), а в експериментальних групах – від 8,33% до 36,45% (на 28,12%), що на 25,25% більше, ніж в контрольних групах.

Кількість студентів, у яких виявлено середній рівень оздоровчої компетентності, змінювалася в контрольній групі від 40,95% до 44,23% (на 3,28%), а в експериментальній – від 40,74% до 42,99% (на 2,25%). Незначне збільшення студентів середнього рівня у експериментальних групах відбулося тому, що основна частина студентів із середнім рівнем підвищила свій рівень до високого.

За показниками низького рівня показника оздоровчої компетентності в контрольних групах відзначалося зменшення студентів від 49,52% до 43,27% (на 6,25%), а в експериментальних – від 50,93% до 20,56% (на 30,37%), що на 24,12% більше, ніж в контрольних групах.

Підвищення основного показника дослідження «Рівень сформованості оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації» в експериментальних групах підтверджується і динамікою середніх показників. Так, у студентів контрольних груп значення середнього показника змінилося в процесі формувального експерименту від 3,60 балів до 3,69 балів (тобто, на 0,09 балів), а в експериментальних групах цей показник зріс від 3,57 балів до 4,16 балів (на 0,59 балів), що на 0,5 балів краще, ніж в контрольних групах (рис. 2).

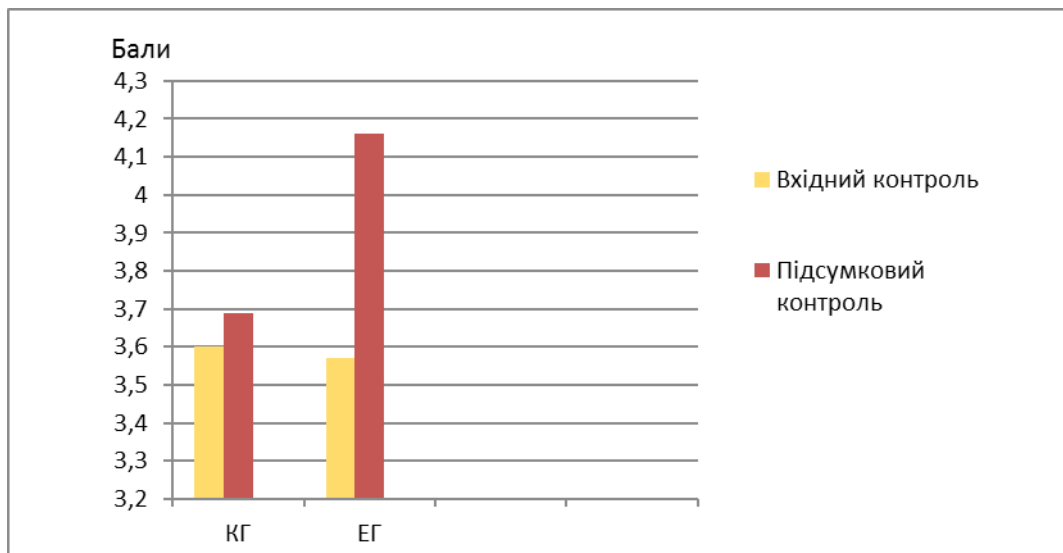

Рис. 2. Динаміка середнього рівня сформованості показника оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації контрольних і експериментальних груп.

Отже, результативність експериментального дослідження підтверджується достовірними показниками, які перевірені за допомогою методів математичної статистики. За основу було взято порівняння параметрів генеральних сукупностей (середніх значень і дисперсій) за допомогою таблиці F-значення, щоб порівнювати числові показники емпіричного F-критерію (який обчислювали з цифрових даних, отриманих в ході експерименту) та теоретичного F-критерію. Визначення F-критерію проводилося за допомогою формули, розробленої А. Киверялгом.

Ефективність формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації залежить від цілеспрямованого застосування запропонованої структурно-функціональної моделі в процесі професійної підготовки студентів під час вивчення навчальних дисциплін «Фізична реабілітація спортсменів високого класу», «Тілесно орієнтовані практики», спецкурсу «Лікувальний і спортивний масаж».

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів дослідження формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки надало підстави для формулювання наступних висновків:

1. Теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження засвідчив, що її вирішення потребує комплексного підходу. Необхідність формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації визначена пріоритетними завданнями системи охорони здоров'я, до яких належить діяльність з відновлення здоров'я, загального оздоровлення та покращення якості життя людини за допомогою засобів фізичної реабілітації і оздоровчих чинників природи. Формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації розглядається як цілеспрямований процес набуття студентами здатності здійснювати на всіх етапах – від планування до реалізації – професійно організовану діяльність щодо відновлення, зміцнення та збереження здоров'я різних соціально-

демографічних груп у реабілітаційних закладах і закладах соціального захисту населення, а також самооздоровлення. Оздоровча діяльність розглядається як специфічна форма людської активності, яка спрямована на формування здорового способу життя і забезпечує повне біосоціальне функціонування індивіда, його фізичну й інтелектуальну працездатність, достатню адаптацію до природних впливів і мінливості зовнішнього середовища.

2. В умовах інтеграційних процесів на розвиток фізично-реабілітаційної освіти впливає активна діяльність міжнародних професійних організацій. Реалізація програм і проектів цих організацій сприяє узгодженню та впровадженню стандартів якості фізіотерапевтичної освіти, зближенню і міжнародній відповідності змісту освітніх програм з фізіотерапії, обміну практичним досвідом з організації підготовки фахівців, забезпеченню інформаційної бази, визнанню кваліфікацій, розширенню можливостей щодо отримання міжнародних грантів і залучення до наукових досліджень, академічній мобільності студентів.

Виявлено відповідність тлумачення українського терміна «фізична реабілітація» його міжнародному аналогові «фізична терапія» / «фізіотерапія». Констатовано, що фізична терапія в сучасному міжнародному тлумаченні – це професія галузі охорони здоров'я; зміст українського поняття «фізичний реабілітолог» відповідає міжнародному «фізіотерапевт».

З'ясовано, що *професійна підготовка фахівців із фізичної реабілітації* – це тривалий цілеспрямований системний педагогічний процес, що охоплює комплекс взаємопов'язаних компонентів і заходів, реалізація яких спрямована на формування конкурентоздатного мобільного фахівця-професіонала, готового до якісного виконання професійних (фізично-реабілітаційних) функцій.

Уточнено, що система підготовки фахівців у галузі фізичної реабілітації ґрунтується на таких методологічних підходах (особистісно орієнтований, професійно-діяльнісний, соціокультурний, валеологічний, біоетичний, акмеологічний, компетентнісний) та принципах дидактики (свідомості, активності, наочності, доступності, індивідуалізації, систематичності).

Відсутність уніфікованої програми і освітніх стандартів фізично-реабілітаційної освіти (на відміну від значно досконалішої системи підготовки фізреабілітологів за кордоном, які дотримуються рекомендацій світової конфедерації фізіотерапевтів), не сприяє якості підготовленості студентів-фізреабілітологів в цілому, і, зокрема, в питаннях їхньої оздоровчої компетентності.

Проаналізовано, що у більшості вищих навчальних закладів заняття з фізичної підготовки у структурі навчально-виховного процесу з переходом студентів на старші курси припиняються та набувають невизначених форм організації, що суттєво знижує можливості до розвитку їх професійно-прикладних фізичних якостей. Це формує необхідність розгляду самостійних занять фізичною підготовкою як професійно необхідного компонента у формуванні професійно-прикладної підготовленості студентів вищого навчального закладу. Констатовано, що самоорганізація оздоровчої діяльності є однією з важливих складових збереження і зміцнення здоров'я, а підготовка студентів до такої діяльності знаходить виняткову актуальність в сучасних умовах.

Отже, реформування професійної підготовки фахівців із фізичної реабілітації

потребує удосконалення програмного змісту фізично-реабілітаційної освіти, в якій би проблема оздоровчої компетентності розглядалася на теоретико-методологічному, професійно-практичному і оздоровчо-прикладному рівнях.

Поняття «оздоровча компетентність майбутнього фахівця із фізичної реабілітації» запропоноване нами в україномовній транскрипції і ця пропозиція виходить не стільки із семантико-лінгвістичних міркувань, скільки із наукової методології фізично-реабілітаційної освіти, де предметом фізичної реабілітації виступає процес оздоровлення як конституційована ознака оздоровчо-відновного процесу, що з'явилося підставою для поняття «оздоровча компетентність майбутнього фахівця із фізичної реабілітації» (це сукупність оздоровчого потенціалу та фізкультурно-спортивних досягнень, спрямованість мислєдїяльності з установкою самосвідомості на активну рухову діяльність, як життєво-потребнісну позицію; сформований досвід в розвитку і підтримці оптимально збалансованого стану організму, здатного протистояти негативним впливам навколишнього середовища; самовдосконалення постійно розвиваючого особистого тілесно-функціонального іміджу, як умови і критерію професійної приналежності до галузі здоров'я). Оздоровча компетентність стає тим фундаментом, який дозволяє досягти людині якості життя, високого особистісного та професійного розвитку.

3. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки. До них віднесено: забезпечення розвитку позитивної мотивації студентів до фізично-реабілітаційної діяльності; підвищення фізично-реабілітаційної поінформованості майбутніх фахівців із фізичної реабілітації шляхом міжпредметно-інтегративного підходу до професійного спрямування у вивченні навчальних дисциплін «Фізична реабілітація спортсменів високого класу», «Тілесно-орієнтовані практики» та спецкурсу «Лікувальний і спортивний масаж»; професійно-прикладна фізична підготовка студентів в контексті фізреабілітаційної галузі; організація самостійної роботи студентів для отримання теоретико-практичного досвіду оздоровчої діяльності в умовах реабілітаційних закладів. Педагогічні умови найбільш дієві в їх сукупності.

Взаємозв'язок і взаємозалежність мети й результату дослідження, реалізації обґрунтованих педагогічних умов, структурних компонентів оздоровчої компетентності (мотиваційно-смісловий, когнітивний, гносеологічний, комунікативний, операційно-технологічний, поведінковий), критеріїв (вмотивованість студентів до фізреабілітаційної діяльності на засадах сформованої професійно-орієнтованої самовизначеності, фізреабілітаційна поінформованість майбутніх фахівців, професійно-прикладна фізична підготовленість студентів-фахівців із фізичної реабілітації, вміння організувати самостійну роботу для отримання особистого досвіду оздоровчої діяльності в умовах реабілітаційних закладів), рівнів сформованості основного показника дослідження (високого, середнього та низького) відображено у розробленій структурно-функціональній моделі формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації на засадах компетентнісного підходу.

4. Структурно-функціональна модель формування оздоровчої компетентності майбутнього фахівця із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки має

вигляд багатокomпонентної системи, функціонування якої підпорядковане наступним принципам: цілісності системи; функціональної детермінованості системи та її підсистем; генетичний принцип вказує на необхідність вивчати антропологічні феномени, яким є здоров'я в розвитку, враховувати динамічні характеристики явища оздоровчих процесів при побудові її моделі; структурно-рівневої організації системи; відкритості системи в інформаційній і енергетичній взаємодії із середовищем.

Експериментальна перевірка дієвості структурно-функціональної моделі формування оздоровчої компетентності як складової професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації довела, що вивчення навчальних дисциплін «Фізична реабілітація спортсменів високого класу», «Тілесно орієнтовані практики» та спецкурсу «Лікувальний і спортивний масаж» сприяє покращенню результатів, що знайшло підтвердження за допомогою використання методів математичної статистики і визначення F-критерію.

Ефективність запропонованої структурно-функціональної моделі формування рівня оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації доведено статистично достовірним підвищенням рівнів сформованості оздоровчої компетентності експериментальної групи у порівнянні з контрольною (на 25–30 %).

Отже, досягнення високого рівня сформованості оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації є більш ефективним, якщо процес фахової підготовки студентів орієнтувати на використання запропонованої структурно-функціональної моделі.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації. Актуальними залишаються питання удосконалення змісту програм з урахуванням європейських стандартів. До перспективних напрямів подальших досліджень відносимо: здійснення порівняльних досліджень із фізичної реабілітації в Україні та розвинутих країнах світу; використання комп'ютерних технологій у підготовці майбутніх фахівців із фізичної реабілітації; впровадження дистанційних форм навчання для осіб з особливими потребами.

Значної уваги в перспективі професійної підготовленості майбутніх фахівців із фізичної реабілітації заслуговує розробка тематики фізично-тілесного іміджу представника оздоровчо-реабілітаційної галузі, яку варто досліджувати в контексті професійно-прикладної фізичної підготовки студентів-фахівців із фізичної реабілітації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Навчально-методичний посібник

1. Маслов Р. В. Категоріально-понятійний тезаурус фізично-реабілітаційної освіти: компетентнісний підхід: [навч.-метод. посіб. для викладачів та студ. фізкульт.-валеолог. відділень ВНЗ] / Р. В. Маслов, В. О. Кукса. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. – 100 с.

Наукові статті у фахових виданнях

2. Маслов Р. В. Соціально-педагогічні передумови створення поняття оздоровчої компетентності в майбутніх фізреабілітологів в умовах модернізації

освіти / Р. В. Маслов // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журн.; голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2013. – № 8 (34). – С. 224–234.

3. Маслов Р. В. Проблеми фізичного здоров'я в Україні та шляхи його покращення / Р. В. Маслов // Імідж сучасного педагога. – 2014. – № 5. – С. 66–69.

4. Маслов Р. В. Оздоровча компетентність як сукупне поняття та інтегральний показник у дослідженнях галузі здоров'я / Р. В. Маслов // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. педаг. ун-т імені Григорія Сковороди»: зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 36. – С. 68–76.

5. Маслов Р. В. Формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців: психолого-педагогічні аспекти / Р. В. Маслов // Вісник Чернігівського національного педаг. ун-ту імені Т.Г.Шевченка. Серія: Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 125. – С. 185–187.

6. Маслов Р. В. Формування свідомого ставлення до власного здоров'я у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації [Електронний ресурс] / Р. В. Маслов // Освітологічний дискурс: електронне наукове фахове вид. – К., 2015. – № 4. – Режим доступу: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/294>.

Наукові статті в зарубіжних виданнях

7. Maslov R.V. Components and criteria of competence of future physical rehabilitation specialists / R.V. Roman // International Journal of Economics and Society. – USA, Memphis, 2015. – Vol. 1, Issue 2. – P. 155–159.

Наукові статті та тези доповідей у збірниках матеріалів конференцій:

8. Маслов Р. В. Педагогічні умови формування структурно-функціональної моделі оздоровчої компетентності майбутніх фізреабілітологів у процесі професійної підготовки / Р. В. Маслов // Інсайт: зб. наук. праць студентів, аспірантів та молодих вчених. – Херсон: Вид-во «ПП Вишемирський В.С.», 2015. – Вип. 12. – С. 230–233.

9. Маслов Р. В. Розробка окремих аспектів показника «оздоровча компетентність студента-фізреабілітолога» / Р. В. Маслов // Pedagogika. Najnowsze badania naukowe. Teoria, praktyka: Zbiór raportów naukowych na materiałach Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji (Poznan, 30–31 березня 2015 р.). – Warszawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. – Ч. 1. – С. 85–88.

10. Маслов Р. В. Сутність поняття оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації / Р. В. Маслов // Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Переяслав-Хмельницький, 30-31 травня 2015 р.). – Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 4. – С. 125–127.

11. Маслов Р. В. Компетентнісний підхід у вирішенні проблеми формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців-фізреабілітологів / Р. В. Маслов // Найновітє постиження на европейската наука: материали за XI междунар. научн. практ. конф. (София, 17-25 черв. 2015 р.). – София: «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2015. – Т. 7. – С. 19–22.

12. Маслов Р. В. Педагогічні умови формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації / Р. В. Маслов // Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки: зб. наук. робіт учасників Міжнар.

наук.-практ. конф. (Одеса, 19-20 черв. 2015 р.). – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2015. – С. 56–60.

АНОТАЦІЇ

Маслов Р. В. Формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Переяслав-Хмельницький, 2016.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки. На основі аналізу науково-методичної літератури визначено сутність і структуру оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації; здійснено теоретичний аналіз особливостей підготовки та процесу формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації; обґрунтовано педагогічні умови формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки; визначено критерії та рівні сформованості оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, згідно з якими здійснювали оцінку рівнів її сформованості.

Розроблено та науково обґрунтовано структурно-функціональну модель формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки; експериментально перевірено її ефективність у процесі професійної підготовки. Результативність дослідження підтверджено динамікою зростання рівнів сформованості оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації.

Ключові слова: оздоровча компетентність, здоров'язбережувальна діяльність, оздоровлення, здоров'язбереження, критерії, майбутні фахівці із фізичної реабілітації, структурно-функціональна модель формування оздоровчої компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, педагогічні умови, професійна підготовка.

Маслов Р. В. Формирование оздоровительной компетентности будущих специалистов по физической реабилитации в процессе профессиональной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды», Переяслав-Хмельницкий, 2016.

Диссертационное исследование посвящено проблеме формирования оздоровительной компетентности будущих специалистов по физической реабилитации в процессе профессиональной подготовки.

Осуществлен теоретический анализ особенностей и специфики процесса формирования оздоровительной компетентности будущих специалистов по физической реабилитации. Уточнено понятие, содержание и структура оздоровительной

компетентности будущего специалиста по физической реабилитации; установлено состояние проблемы в теории и практике подготовки специалистов.

Оздоровительная компетентность будущего специалиста по физической реабилитации – это совокупность оздоровительного потенциала и физкультурно-спортивных достижений, направленность мыследеятельности с установкой самосознания на активную двигательную деятельность как жизненно-потребностную позицию; приобретённого опыта в развитии и поддержании оптимально сбалансированного состояния организма, способного противостоять негативным воздействиям окружающей среды; самосовершенствование постоянно развиваемого личного телесно-функционального имиджа как условия и критерия профессиональной принадлежности к сфере здоровья. Как интегральный показатель-компонент профессионально-педагогической и валеологической культуры личности, оздоровительная компетентность становится тем фундаментом, который позволяет достичь как качества жизни в целом, так и того высокого уровня профессионального развития, который обозначается профессионализмом.

Дана характеристика профессиональной подготовки специалистов по физической реабилитации в современных условиях профессионального образования; обоснованы и определены педагогические условия, структурные компоненты, критерии и показатели уровня сформированности оздоровительной компетентности; разработана структурно-функциональная модель формирования оздоровительной компетентности будущих специалистов по физической реабилитации на основе компетентностного подхода.

Теоретически обоснована структурно-функциональная модель формирования оздоровительной компетентности будущих специалистов по физической реабилитации на основе компетентностного подхода, которая реализуется при таких педагогических условиях: обеспечение развития положительной мотивации студентов к физреабилитационной деятельности; повышение физреабилитационной осведомленности будущих специалистов по физической реабилитации путем межпредметно-интегративного подхода к профессиональному направлению в изучении учебных дисциплин «Физическая реабилитация спортсменов высокого класса», «Телесно ориентированные практики» и спецкурса «Лечебный и спортивный массаж»; профессионально-прикладная физическая подготовка студентов в контексте физреабилитационной отрасли; организация самостоятельной работы студентов для получения теоретико-практического опыта оздоровительной деятельности в условиях реабилитационных учреждений.

Структурно-функциональная модель формирования оздоровительной компетентности будущих специалистов по физической реабилитации отражает взаимосвязь и взаимозависимость цели и результата, принципов, педагогических условий, компонентов, показателей и уровней (высокого, среднего, низкого) сформированности оздоровительной компетентности будущих специалистов по физической реабилитации в процессе профессиональной подготовки.

Экспериментально проверена структурно-функциональная модель формирования оздоровительной компетентности будущих специалистов по физической реабилитации, определены компоненты, критерии и показатели, по которым осуществляли оценку уровней ее сформированности. Результативность

исследования подтверждена динамикой роста уровней сформированности оздоровительной компетентности будущих специалистов по физической реабилитации.

Ключевые слова: оздоровительная компетентность, здоровьесберегательная деятельность, оздоровление, здоровьесбережение, критерии, будущие специалисты по физической реабилитации, структурно-функциональная модель формирования оздоровительной компетентности будущих специалистов по физической реабилитации, педагогические условия, профессиональная подготовка.

Maslov R. V. Forming the health competence of future physical rehabilitation specialists in the process of professional training. – Manuscript.

Thesis for the Candidate Degree in Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – SHEE «Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University», Pereiaslav-Khmelnyskyi, 2016.

The dissertation research is devoted to the formation of the health competence of future physical rehabilitation specialists in the process of their professional training. On the ground of the scientific and methodology literature analysis, the substance and the structure of the health competence of future physical rehabilitation specialists were defined; the theoretical analysis of the peculiarities in training and in the process of forming the future physical rehabilitation specialists' health competence was determined; the pedagogical conditions for forming the future physical rehabilitation specialists' health competence were theoretically grounded; the criteria and levels of the future physical rehabilitation specialists' health competence were defined, according to which the level of its formation could be identified. The structural and functional model of the future physical rehabilitation specialists' health competence in the process of their professional training was developed. The efficiency of the structural and functional model in the formation of the future physical rehabilitation specialists' health competence in the process of their professional training was experimentally proved. The effectiveness of the research is confirmed by the dynamics in the growth of the levels of future physical rehabilitation specialists' health competence.

Key words: health competence, health-preserving activity, health improvement, keeping fit, criteria, future specialists of physical rehabilitation, the structural and functional model of health competence, pedagogical conditions, professional training.